

UZLAŖTIRMA VE HÜKMÜN AÇIKLANMASININ GERİ BIRAKILMASI KURUMLARININ MASUMİYET KARİNESİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Ertuğrul ÜNAL

Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Hukuku Doktora Öğrencisi

ÖZET: Suçun işlenmesiyle bozulan kamu düzeni, failin bulunması, muhakeme yapılarak kusuruyla orantılı bir şekilde cezalandırılması ve tekrar topluma kazandırılması ile onarılır. Suç faili hakkında kusuruyla orantılı bir cezaya hükmedilmesi, ancak adil bir yargılama ile mümkündür. Aksi takdirde suçun işlenmesiyle ihlal edilen kişi hak ve hürriyetleri ile kamu barışı daha da fazla zedelenecektir. Bu sebeple henüz kesinleşmiş bir hüküm bulunmaksızın kimse suçlu muamelesi göremez ve de savunma hakkı kısıtlanamaz. Masumiyet karinesi, henüz kesinleşmiş bir hüküm bulunmaksızın, suç şüphesi altındaki kişiye önyargılı yaklaşılmamasının güvencesini oluşturmaktadır.

Alternatif bir uyuşmazlık çözüm yöntemi olan uzlaştırma, şüpheli ve mağdura, yargı makamlarının bir müdahalesi olmaksızın, özgür iradeleriyle anlaşarak uyuşmazlığı sonlandırma imkanı vermektedir. CMK'nın 253'üncü maddesinde yapılan değişikliklerle uzlaştırmanın uygulama alanı genişlemiştir. Uzlaştırma ile ilgili asıl soru; niteliğin niceliğe feda edilmesine sebep olup olmayacağıdır.

Kişi hakkında verilen mahkumiyet hükmünün, denetim süresinin iyi halli geçirilmesiyle hukuki sonuç doğurmamasını ifade eden hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumu, CMK'nın 231'inci maddesinde düzenlenmiştir. Sanığın geri bırakılmaya ilişkin rızası ve bu rızanın hangi aşamada sorulacağı aklanma hakkı ve masumiyet karinesiyle doğrudan bağlantılıdır. Çünkü kişinin sanık statüsü, denetim süresince devam etmektedir.

Çalışmamızda, uzlaştırma ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumları masumiyet karinesi bağlamında incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Adil Yargılanma, Uzlaştırma, Şüpheli, Sanık, Hüküm, Kesin Hüküm, Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, Denetim Muhakemesi Hakkı, Kesin Hükme Kadar Masum Sayılma.

Mediation and Deferment of the Announcement of Verdict Within the Scope of Presumption of Innocence

ABSTRACT: Public order, which is violated by the crime, is restored by finding the perpetrator, punishing the perpetrator in accordance with his/her culpability and his/her resocialization. However verdict of conviction against a person can be given only through a fair trial. Otherwise human rights, freedoms and public rest which is violated by crime will be damaged more. For that reason, no one shall be presumed guilty without a definitive judgement and the right to defence can not be restricted. Presumption of innocence means that accused shall not be treated with prejudice before a definitive judgement.

Mediation, as an alternative dispute settling method, gives chance to the accused and the victim to solve the conflict arose between them in a free manner without any intervention from the judicial institutions. Mediation is expected to become more common with latest regulations in Article 253 of Criminal Procedure Code. Yet the main question as to mediation is whether it results in favoring the quantity over quality.

Deferment of announcement of verdict which means the verdict become null with good conduct in the process of supervision determined by the court is regulated in Article 231 of Criminal Procedure Code. Defendants will about whether accept the deferment and the phase of asking defendants acceptance have a direct link with the right to demand clearance from charges and presumption of innocence since the perpetrators status as a defendant continues during the supervision process.

In this study, mediation and deferment of announcement of verdict institutions are examined in the scope of presumption of innocence.

Keywords: Fair Trial, Mediation, Accused, Defendant, Verdict, Definitive Judgement, Deferment of Announcement of Verdict, Right to Appeal, Innocent Until Proven Guilty.

Giriş

Devlete ait bir görev olan adil yargılama yapma yükümlülüğünün görünüş şekillerinden olan masumiyet karinesi; *“bir suç ile itham edilen kişinin, suçluluğu kesin hükümle sabit oluncaya kadar suçsuz sayılması”* demektir.

İşlenen suç ile bozulduğu varsayılan kamu düzeni, failinin bulunması ve adil bir muhakeme sonucu kusuruyla orantılı bir şekilde cezalandırılmasıyla yeniden tesis edilmiş olur. Bu süreçte suçun faili de hakkında uygulanan koruma tedbirlerine ve mahkumiyet yönünde karar verilmişse, bu karar kesinleştiğinde uygulanacak müeyyidelere tahammül etmek zorundadır. Böylece hükümlü, müeyyidelerin infazı sonucunda tekrar topluma kazandırılmış olacaktır. Uygulanacak müeyyideler açısından suçun aydınlatılması ve failin doğru tespiti büyük önem arz eder. Bu nedenle maddi gerçeğe ulaşmak için önyargılardan uzak ve sağlıklı bir ceza muhakemesi faaliyetine ihtiyaç vardır¹.

¹ Karakehya, Hakan, Ceza Muhakemesinde Maddi Gerçeğin Tespiti, Ankara, Savaş Yayınevi, 2016, s. 14.

02.12.2016 tarihli ve 6763 sayılı Kanunla, Ceza Muhakemesi Kanununun 253'üncü maddesinin başlığı olan "Uzlaşma"; "Uzlaştırma" olarak değiştirilmiş ve kapsamı genişletilmiştir.

Uzlaştırma, kural olarak kanunda belirlenen suçlar açısından, mağdur ile şüphelinin, kamu davası açılarak yargılama yapılmadan, uyuşmazlığı sonlandırma imkanının tanındığı alternatif bir uyuşmazlık çözüm yöntemidir². Bu haliyle de kamu davasının mecburiliği ilkesine bir istisna getirilmektedir. İfade edelim ki bu istisna, yanlış uygulanması halinde, suç isnadıyla karşılaşan kişinin, suçlu muamelesi görmesine ve kişinin nasılsa cezalandırılacağı korkusuyla kendisini uzlaştırmaya mecbur hissetmesine sebebiyet verebilir.

CMK'nın 231'inci maddesinde düzenlenen hükümün açıklanmasının geri bırakılması; şartların varlığı halinde mahkumiyet hükmünün, sanık hakkında hukuki sonuç doğurmamasını ifade eder³. HAGB halinde, kişinin sanık sıfatı devam etmektedir. Fakat hüküm açıklanmadığı için hükümlü statüsünde de değildir. Denetim süresinin iyi halli olarak geçirilmesiyle, sanık hakkında verilen hüküm ortadan kalkmaktadır. Ancak açıklanmadığı için istinaf veya temyiz denetiminden geçmeyen hükümün, sanık açısından kesin hüküm etkisi doğurarak suçlu olduğu izlenimi doğurmaması gerekmektedir. Aksi takdirde masumiyet karinesi ihlal edilmiş olacaktır.

Makalemizde, yukarıda temas ettiğimiz sorunlarla ilgili sınırlı olarak Masumiyet karinesini incelediğimiz bu çalışmamızın birinci bölümünde, adil yargılanma hakkının bir unsuru olan masumiyet karinesinin tanımı ve kapsamı incelenecektir. İkinci bölümde ise Ceza Muhakemesi Kanununda yer alan Uzlaştırma ve Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması düzenlemelerinin masumiyet karinesiyle ilişkisi ele alınacaktır.

1. Masumiyet Karinesi

1.1. Tanım ve Kapsam

Arapça bir kelime olan "masum", "ismet" kelimesinden türetilmiş olup, "günahsız sayılan, suçsuz kabahatsız" anlamına gelir⁴. Karine ise; "karışık bir iş veya meselenin anlaşılmasına, çözümlenmesine yarayan hal, ipucu, emare" demektir⁵.

² CMK'nın 254'üncü maddesinde kovuşturma aşamasında uzlaştırma düzenlenmiştir. Ancak kural olarak uzlaştırma, soruşturma aşamasında teklif edilir.

³ **Gökçen, Ahmet - Balcı, Murat - Alşahin, Mehmet Emin - Çakır, Kerim**, Ceza Muhakemesi Hukuku II, 2. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2018, s. 366.

⁴ **Devellioğlu, Ferit**, Osmanlıca - Türkçe Ansiklopedik Lügat, 11. Baskı, Ankara, Aydın Kitabevi Yayınları, 1993, s. 584.

⁵ **Devellioğlu**, a.g.e., s. 491.

Hukuk terminolojisinde masumiyet karinesi; “suç isnadına maruz kalan kişinin, hukuka uygun olarak yapılan yargılama sonucunda kendisi hakkında mahkumiyet hükmü sabit oluncaya kadar masum sayılması”nı ifade eder. Kişinin ceza müeyyidesine tabi tutulabilmesi için akla ve mantığa uygun gerekçelerle her türlü şüpheden uzak kesinleşmiş bir mahkumiyet hükmüne ihtiyaç vardır⁶.

Masumiyet karinesi, suç şüphesiyle başlayan ceza soruşturma ve kovuşturma aşamalarının tamamı için bütün kişi, kurum ve kuruluşları bağlayıcıdır⁷. Yargıtay’ın bir kararında, kesin hüküm verilene kadar, sanığın masumiyet karinesinden yararlanabileceği vurgulanmıştır. Temyize giden hüküm sadece infaza ilişkin lehe olan yasanın belirlenmesi hususunda incelenecek olsa bile masumiyet karinesi varlığını sürdürecektir⁸.

Allenet de Ribemont V. Fransa kararında AİHM, masumiyet karinesinin yalnızca yargı merciini bağlamadığını ve kolluk görevlilerinin henüz hakkında soruşturma yürütülen bir şüpheli ile ilgili, basına kesinlik arz eden ifadelerle suçu işlediğini beyan etmesini 6’ncı maddenin 2’nci fıkrasının ihlali olarak kabul etmiştir⁹: “Mahkeme, masumluk karinesinin sadece bir yargıç veya mahkeme tarafından değil, fakat diğer kamu makamları tarafından da ihlal edilebileceğini kabul etmektedir (...) Mahkeme, Fransız polisinden bazı üst rütbeli memurların hiçbir niteleme veya çekince koymadan, Allenet de Ribemont’un cinayetin azmettirenlerinden biri ve böylece cinayette suç ortağı olarak gösterdiklerini kaydeder. Bu açıkça başvurusunun suçlu olduğunun beyan edilmesi olup, ilk önce başvurusunun suçlu olduğuna kamuoyunun inanmasını sağlamış ve ikinci olarak yargısal makamların olayları takdir tarzına zarar vermiştir. Bu nedenle Sözleşmenin 6. maddesinin ikinci fıkrası ihlal edilmiştir”

TCK’nın 285’inci maddesinin 5’inci fıkrasında da gerek soruşturma gerekse de kovuşturma aşamasında kişilerin suçlu olarak algılanmasına yol açacak şekilde görüntülerinin yayınlanması, suç sayılmıştır.

Masumiyet karinesinin ihlal edilmemesi yükümlülüğü, yalnızca soruşturmada yer alan kolluk kuvvetleri, savcı veya hakimler açısından değil, diğer kişileri ve hatta milletvekillerini dahi kapsamaktadır.

⁶ Öztürk, Bahri-Tezcan, Durmuş-Erdem, Mustafa Ruhan-Sırma Gezer, Özge-Saygılar Kırıt, Yasemin F.-Özaydın, Özdem-Alan Akcan, Esra-Erden Tütüncü, Esra, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 10 Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2016, s. 151; Balcı, Murat, Ceza Muhakemesinde Hüküm ve Çeşitleri, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013, s.14 vd.; Feyzioğlu, a.g.m., s. 139.

⁷ Haççerkirhan, Said Serhan, 1982 Anayasasında ve Türk Ceza Yargılamasında, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Uygulaması Işığında Suçsuzluk Karinesi, Gazi Üniversitesi Kamu Hukuku Anabilim Dalı/Anayasa Hukuku Bilim Dalı Yüksek Lisansı, Onay Tarihi: 24.03.2010, Ankara, s. 10

⁸ Yargıtay 5. CD., 21.01.2008 t., 2007/12774 E., 2008/14 K.

⁹ 10.02.1995 t., 15175/89 Başvuru No; Doğru, Osman-Nalbant, Atilla, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar, 1. Cilt, Ankara, 2012, s. 815.

AIHM, 26.06.2002 tarihli BUTKEVIČIUS v. LITHUANIA kararında; suç isnadıyla karşılaşan milletvekili hakkında, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hususunda yetkisi olan mecliste sözcü konumunda bulunan kişinin, başvuru hakkında, “rüşvetçi”, “rüşveti aldığı konusunda şüphem yok” gibi ifadeler sarf etmesini, masumiyet karinesinin ihlali olarak nitelendirmiştir (&53). Aynı kararda, savcılık makamının, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hususunda meclise yaptığı başvurudan önce, suçun fail tarafından işlendiğine ilişkin yeterli delil bulunduğu yönündeki basın açıklamasının, her ne kadar kaygılandırıcı olsa da, yasama dokunulmazlığının kaldırılması yönündeki başvurusunu haklı göstermek amacıyla yapıldığı anlamı çıkarılabileceğinden masumiyet karinesini ihlal etmediği kabul edilmiştir (&52)¹⁰.

Ceza Muhakemesi hukukunda masumiyet karinesinin başlangıç noktası, suç isnadının yapıldığı andır. AIHS'nin 6. maddesinin 2. fıkrasında; *'bir suç ile itham edilen herkes'* denilerek, suç isnadının yapıldığı anda masumiyet karinesinin devreye gireceği belirtilmiştir. Bu hüküm dolayısıyla suç isnadıyla başlayan ve kesin hükme kadar devam eden ceza muhakemesi aşamalarının tamamında kişi masum sayılır. Özellikle suç isnadı altındaki kişiyle ilk teması kuran yetkililerin, kişinin masum olabileceği ihtimalini göz önünde bulundurarak hareket etmesi bu yüzden zorunludur¹¹.

Bir yaptırımın suç isnadı olup olmadığı konusunda tereddüde düşülebilir. AIHS'ne taraf devletler, kabahatler öngörebileceği gibi bazen de bir fiili iç hukukta suç olmaktan çıkarabilir. AIHM, bir fiilin 6. madde anlamında suç olup olmadığını tayin etmede 3 kriter belirlemiştir: 1- fiilin iç hukuktaki yeri, 2- fiilin ait olduğu yer, yani ceza hukuku mu disiplin hukuku mu yoksa karma bir yapıda mı olduğunun tespiti, 3- söz konusu yaptırımın niteliği ve ağırlığı¹².

Mahkeme, Engel ve Diğerleri v. Hollanda kararında yukarıda anılan kriterleri kullanmıştır. Mahkemeye göre, ülkeler bir fiile ya da ihmale uygulanacak müeyyidenin cezai ya da disipliner yaptırımı tabi kılınması hususunda özgürdür. Ancak sözleşmeye taraf devletlerin temel hak ve özgürlükleri bertaraf etmek için kötü niyetli olarak maddi ceza hukukuna tabi bir müeyyideyi disiplin cezası olarak göstermemesi gerekir. İlgili kararda da, silahlı kuvvetlerin disiplin cezası verme yetkisinin bulunduğu ancak cezanın niteliği ve ağırlığına bakıldığında, somut olayda uygulanan müeyyidenin bir ceza hukuku yaptırımı olduğu sonucuna varılmıştır¹³.

¹⁰ Karar metni için (çevrimiçi): hudoc.echr.coe.int; Erişim Tarihi: 6.10.2017.

¹¹ **Öztürk-Tezcan-Erdem-Gezer-Kırıt-Özaydın-Akcan-Tütüncü**, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 151; **Özbek, Veli Özer - Doğan, Koray - Bacaksız, Pınar - Tepe, İlker**, Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2016, s. 65.

¹² **İlhan, Üzülmez**, 'Türk Hukukunda Suçsuzluk Karinesi ve Sonuçları', TBB Dergisi, Sayı 58, 2005, s. 46.

¹³ Case of Engel and Others v The Netherlands, Başvuru No: 5100/71; 5101/71; 5102/71; 5354/72; 5370/72, (Çevrimiçi): <http://hudoc.echr.coe.int>; Erişim Tarihi: 16.11.2013.

Masumiyet karinesi, adil yargılanma hakkının etkin kullanılabilmesi için olmazsa olmaz unsurdur. Adil yargılanma hakkının asgari şartları AİHS'nin 6. Maddesinde gösterilmiştir. Buna göre adil yargılanma hakkı, “*ceza muhakemesi işlemlerinin, kişilerin iradeleri fesada uğratılmadan ve savunma hakları kısıtlanmadan hukuk devleti ilkesine uygun olarak yapılabilmesi*”ni ifade eder¹⁴. Maddi gerçeğe ulaşmak için ceza muhakemesi, önyargılardan uzak bir şekilde yürütülmeli, sanık savunmasını, hiçbir kısıtlamaya maruz kalmadan hür iradesiyle yapabilmelidir. Suç isnadı altında kalan kişinin hükümden önce suçlu kabul edilmesi ya da suçlu muamelesi görmesi, kişi açısından savunma hakkını kısıtlayacağı gibi ceza muhakemesini yürüten görevliler açısından da objektif ölçütlerle göre ve şüpheden uzak şekilde işlem yapabilmelerini zora sokacaktır¹⁵.

Masumiyet karinesi, teorik olarak, hüküm kesinleşene kadar suçun, şüpheli veya sanık tarafından işlenmediği anlamına gelmektedir. Böylece, suçun fail tarafından işlendiğinin ispatı, yalnızca ve yalnızca savcılık makamına ve kararı verecek olan yargı merciine aittir. Suç isnadıyla karşılaşan kişilerden, suç işlemediklerini ispat etmeleri veya muhakemeye aktif olarak katılmaları beklenebilir. Elinde kısıtlı imkanlar olan savunmanın, her türlü kaynağa sahip savcılık makamı karşısında, yeterli bir ispat faaliyeti gerçekleştirmesi de mümkün değildir. Buradan açıkça anlaşılacağı üzere “*şüpheden sanık yararlanır*” ilkesi ve “*susma hakkı*”, masumiyet karinesinin en önemli sonuçlarından biridir. Sanık açısından “*susma hakkı*”nı getiren masumiyet karinesi, hüküm verenlere de “*şüpheden sanık yararlanır*” ilkesini dikkate alma yükümlülüğü getirmiştir¹⁶.

1.2. Terim

“Masumiyet karinesi” mevzuatta ve doktrinde farklı şekillerde isimlendirilmektedir.

AİHS'nin 6. maddesinin ikinci fıkrasındaki hükme göre; suç ile itham edilen herkes, suçu yasal yollardan sabit oluncaya kadar masum sayılacaktır. Buna göre suç işlediği iddia edilen kişiler, adil bir yargılama sonucunda verilen mahkumiyet hükmü kesinleşinceye kadar masumdur.

AİHS'ndeki hükme paralel olarak düzenlenen Anayasa'nın 38'inci maddesinin dördüncü fıkrasında ise “*suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz*” denilerek “masumiyet”ten değil suçsuzluktan bahsetmiştir.

¹⁴ Öztürk-Tezcan-Erdem-Gezer-Kırıt-Özaydın-Akcan-Tütüncü, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 119.

¹⁵ Gökçen, Ahmet- Balcı, Murat- Alşahin, Mehmet Emin - Çakır, Kerim, Ceza Muhakemesi Hukuku I, Ankara, Adalet Yayınevi, 2017, s. 133; Şahinkaya, Yalçın, İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında ve Türk Hukukunda Suçsuzluk Karinesi, Marmara Üniversitesi Kamu Hukuku Anabilim Dalı Doktora Tezi, İstanbul, 2006, s. 64; Hançerkıran, a.g.e., s. 74.

¹⁶ Naughton, Michael, “How the Presumption of Innocence Renders the Innocent Vulnerable to Wrongful Convictions”, Irish Journal of Legal Studies, C. 2, S. 1, 2011, s. 41; Centel - Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 158.

Doktrinde bir görüşe göre kişinin sanık sıfatını almasıyla beraber kendisine karşı uygulanacak koruma tedbirleri ve özellikle tutuklamanın mahiyeti gereği masum sayılan bir kişiye uygulanması düşünülemez. Bu nedenle suçsuzluk teriminin kullanılması daha uygun olur¹⁷. Ceza yargılamasının amacı, sanığın suçlu olduğu yönündeki iddiayı araştırmaktır. Bu araştırma faaliyeti sırasında sanığa, tutukluluğa varan koruma tedbirleri uygulanabilecektir. Böylece sanık, ne suçlu ne de masum sayılacaktır. Sanığın ceza yargılamasındaki yeri suçluluk ile masumiyet arasındadır¹⁸.

Bir diğer görüş ise masumiyete vurgu yapmış ve karine, masumiyet üzerinden tanımlanmıştır. Sanığın mahkumiyet hükmü kesinleşinceye kadar suçlu sayılmaması, masumiyet karinesiyle güvence altına alınmıştır. Bu, güçlü olan otoritenin ithamı nedeniyle sanık veya şüpheli sıfatını alan kişiye tanınan doğal bir haktır. Sanığa muhtemel suçlu gibi davranılmasının önündeki güvence, masumiyet karinesidir¹⁹.

Türk Hukuku'nda inceleme konusu karineye ilişkin düzenlemelerin esasını teşkil eden AİHS'nin 6. maddesinde geçen "masumiyet" terimi bizce de daha uygundur. Kişiye suç isnat edildiği anda şüpheli sıfatını alması ve kendisine güvenlik tedbirleri uygulanması o kişinin suçlu yada suçsuz sayılmasıyla değil, yargılamanın sağlıklı bir şekilde ilerleyebilmesi, bazı haklardan yararlanabilmesi ile ilgilidir. Koruma tedbirlerinin amacı maddi gerçeğe ulaşabilmek ve verilen hükümlerin uygulanabilmesini sağlamaktır²⁰. Bu sebeple kişi hakkında koruma tedbirinin uygulanması, onun masumiyetine bir gölge düşürmeyeceği gibi aksi-ne tedbir uygulanırken kişinin masum olduğu daima gözönünde bulundurulmalıdır. Öte yandan 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 111'inci maddesinde de belirtildiği gibi tutuklular ancak tutukevinde tutulabilir. Tutukevinde yer olmaması durumunda, başka bir ceza infaz kurumunun tutukevine gönderilmesi gerekir. Kanun'a göre tutuklular asla hükümlülerle bir arada tutulamaz. Bu hükümden de anlaşılacağı üzere henüz yargılaması tamamlanmamış kişiye uygulanacak koruma tedbirlerinde asıl olan husus, masumiyet karinesinin geçerliliği yani kişinin masum sayılmaya devam edilmesidir.

1.3. Masumiyet Karinesinin Tarihi Gelişimi ve Türk Hukuk Sistemindeki Yeri

Anglo-Sakson hukukunda, ilk zamanlarda kişiler, monark tarafından adil bir yargılama süreci olmaksızın, keyfi olarak tutuklanabilmekteydi. Magna

¹⁷ **Feyzioğlu, Metin**, 'Suçsuzluk Karinesi: Kavram Hakkında Genel Bilgiler ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi', Cilt 48, Sayı 1-4, AHFD, (1999), s. 138.

¹⁸ **Üzülmez**, a.g.m., s. 44; **Feyzioğlu**, a.g.m., s. 138.

¹⁹ **Centel-Zafer**, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 104.

²⁰ **Ünver, Yener - Hakeri, Hakan**, Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, Adalet Yayınevi, 2011, s. 319.

Carta'nın kabulüyle, sözleşmenin tanıdığı en önemli haklardan biri olan 39. madde, hiçbir özgür insanın adil bir yargılama olmaksızın tutuklanamayacağı veya cezalandırılmayacağını hüküm altına almıştır²¹.

Magna Carta ile tanınmasına rağmen, adil yargılanma hakkı ve masumiyet karinesi, monarklar tarafından ihlal edilmeye devam etmiştir. 17. Yüzyılın başlarına gelindiğinde ise Parlamentoda tartışmalar başladı ve bu tartışmalar, ortak hukukun ilkelerinin güçlendirilmesine vesile oldu. Bu hareket, kolonilerde de etkisini göstererek masumiyet karinesi ve adil yargılanma hakkının, Amerika'da da tanınmasının önünü açtı²².

Tartışmalara sebep olan olayda, Kral I. Charles, savaşın getirdiği yükler nedeniyle, cebri istikraz uygulamaya karar vermiştir. Borç olarak istenen parayı ödemeyi reddeden 5 şövalye, gerekçe gösterilmeksizin kralın özel emriyle tutuklanmıştır. Bunun üzerine, 1628 Meclisi'nde kralın yetkilerinin sınırlandırılması gerekliliği tartışılmıştır. Bir hukukçu olan William Saunders ve temsil ettiği meclis üyeleri, kralın ayrıcalıkları kadar, tebaanın da hakları olduğunu ve İngiliz halkının korunması gereken temel hak ve hürriyetlere sahip olduğunu savunmuşlardır²³.

Kişilerin temel hak ve özgürlüklerinin, gerekçesiz olarak uygulanan tutuklama tedbiriyle sınırlanması üzerine kralın bile yetkilerinin tartışılabilirdiği görülmektedir.

Magna Carta ve 5 Şövalye Olayı göstermektedir ki, masumiyet karinesinin Anglo-Sakson Hukukundaki etkileri, keyfi tutukluluk tedbiriyle ortaya çıkmıştır. Günümüzde hukuk devleti ilkesinin temel unsurlarından olan "belirlilik", kişilerin hareketlerinin sonuçlarını öngörmelerini ve keyfi kısıtlamalar ile hak kayıplarına uğramama ve lekelenmeme hakkını kapsar. Bu hakkı güvence altına alan unsur masumiyet karinesidir.

Masumiyet karinesinin önemli sonuçlarından olan susma hakkı da Anayasa'da hüküm altına alınmıştır. AİHS'nin 3'üncü maddesinde ve Anayasa'nın 17'nci maddesinin 3'üncü fıkrasında düzenlenen işkence ve kötü muamele yasağına ilişkin hükmün, kişiden zorla beyan alınmasını engelleyeceği düşünülse de, isabetli olarak masumiyet karinesinin bir sonucu olan susma hakkına açıkça mevzuatta yer verilmiştir. Buna göre kişiye, yüklenen suç hakkında açıklamadan bulunmamasının kanuni hakkı olduğu hatırlatılır (CMK m. 147/1-e). Kim-

²¹ **Shima, Baradaran**, "Restoring the Presumption of Innocence", Ohio State Law Journal Vol: 72: 4, 2011, s. 727; Magna Carta, m. 39; "Hiçbir özgür insan, kendi zümresinden olanlar tarafından veya ülke kanunlarıyla adil bir şekilde yargılanmadıkça, tutuklanamaz, eşyaları müsadere edilemez, sürgün edilemez veya herhangi bir zarara uğratılamaz." İlgili metin için bkz: (Çevrimiçi): <http://www.constitution.org/eng/magnacar.htm>

²² **Shima, Baradaran**, a.g.m., s. 727.

²³ **Sarah, Willms**, "The Five Knights' Case and Debates in the Parliament of 1628: Division and Suspicion Under King Charles I", Constructing the Past: Vol. 7: Iss. 1, Article 11, 2006, s. 95

se, kendisini veya üçüncü dereceye kadar yakınlarını suçlandırıcı beyanda bulunmaya zorlanamaz. İddia makamı, bir kişiyi suç ile itham ettiğinde, bunu hukuka uygun olarak ispatlamakla mükelleftir. İtham edilen kişinin, bu iddiayı çürütmesi beklenemez²⁴.

Diğer bir önemli düzenleme de, Anayasa'nın "Temel Hak ve Hürriyetlerin Kullanılmasının Durdurulması" başlıklı 15'inci maddesinde yer almaktadır. Burada, savaş, seferberlik, sıkıyönetim ve olağanüstü hallerde temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının kısmen veya tamamen durdurulabileceği belirtilmekte, ikinci fıkrada ise, suçluluğu mahkeme kararıyla tespit edilinceye kadar kimsenin suçlu sayılmayacağı hüküm altına alınmaktadır. Bu hüküm de göstermektedir ki, masumiyet karinesinin uygulanması, hiçbir hal ve şartta askıya alınmaz, kısmen ya da tamamen uygulanmasından vazgeçilemez.

Masumiyet karinesi açısından önem arz eden bir diğer düzenleme de, Yakalama Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliğinin 27'nci maddesinde yer almaktadır. Düzenleme; "Suçluluğu bir yargı hükmüne bağlanana kadar kişinin masumiyeti esastır ve soruşturma evresi gizlidir. Bu nedenle, soruşturma evresinde gözaltındaki bir kişinin 'suçlu' olarak kamuoyuna duyurulmasına, basın önüne çıkartılmasına, kişilerin basınla sorulu cevaplı görüştürülmelerine, görüntülerinin alınmasına, teşhir edilmelerine sebebiyet verilmez ve soruşturma evraki hiçbir şekilde yayımlanamaz" şeklindedir.

Yönetmeliğin 27'nci maddesiyle, AİHM kararlarında da vurgulandığı üzere henüz soruşturma aşamasında ve hatta soruşturmanın başlangıcında kişilerin suçlu gibi muamele gördüğü, basına fotoğraflarının sızdırılması suretiyle afişe edildiği ve soruşturma ve kovuşturma makamlarının etkilenmesine sebebiyet verecek şekilde damgalandığı uygulamaların masumiyet karinesine aykırılık teşkil ettiği açıkça belirtilmiştir²⁵.

Soruşturmanın gizliliği ilkesinin çifte fonksiyonu bulunmaktadır. Soruşturma aşamasında henüz deliller toplanırken, bu işlemlerin aleni yapılması, soruşturmanın tam anlamıyla başarıya ulaşmasını engelleyebileceği gibi, henüz ne yönde seyredeceği belli olmayan ve basit şüpheyile başladığı kabul edilen soruşturma nedeniyle, kişilerin lekelenmesi ve kişilik haklarının zedelenmesi söz konusu olabilecektir²⁶.

Soruşturmanın evresindeki usul işlemlerinin kural olarak gizli olduğunu hüküm altına alan CMK'nın 157'nci maddesinin gerekçesi de bu doğrultudadır: "Soruşturma evresinin gizliliği, ceza adaletinin doğruluk, dürüstlük, gerçeğe

²⁴ **Barton, L. Ingraham**, "The Right of Silence, the Presumption of Innocence, the Burden of Proof, and a Modest Proposal: A Reply to O'Reilly", *The Journal of Criminal Law and Criminology*, C. 86, S.2, 1996, s. 562 vd.; **Ferry De Jong-Leonie van Lent**, "The Presumption of Innocence as a Counterfactual Principle", *Utrecht Law Review*, Cilt 12, Sayı 1, 2016, s. 34.

²⁵ **Gökçen - Balcı - Alşahin - Çakır**, *Ceza Muhakemesi Hukuku I*, s. 135

²⁶ **Gökçen - Balcı - Alşahin - Çakır**, *Ceza Muhakemesi Hukuku I*, s. 135

ulaşma ilkelerine uyulması için bir zorunluluktur. Ancak her şeyden önce suçsuzluk karinesinin sağlam tutulabilmesi yönünden de vazgeçilemez niteliktedir. Aksi takdirde, bizde ve yabancı ülkelerde örneklerine rastlandığı üzere yargısız infazlar sonucu insanlar ıstıraplara sürüklenmekte ve suçsuzluk karinesi böylece lafta kalmaktadır.”

Soruşturmanın gizliliğinin ihlali, önemi dolayısıyla TCK'nın 285'inci maddesinde, suç olarak düzenlenmiştir. Yukarıda yaptığımız açıklamalara paralel olarak, maddenin 1'inci fıkrasında, soruşturmanın gizliliğini ihlal suçunun oluşabilmesi için; a)- Soruşturma evresinde yapılan işlemin içeriğinin açıklanması suretiyle, suçlu sayılmama karinesinden yararlanma hakkının veya haberleşmenin gizliliğinin ya da özel hayatın gizliliğinin ihlal edilmesi, b)- Soruşturma evresinde yapılan işlemin içeriğine ilişkin olarak yapılan açıklamanın maddi gerçeğin ortaya çıkmasını engellemeye elverişli olması gerekir²⁷.

Soruşturmayla ilgili yapılan her açıklama, masumiyet karinesinin ihlali olarak nitelendirilemez. Her olayda olduğu gibi, kişilerin, yürütülmekte olan soruşturmaya ilişkin işlemlerle ilgili de haber alma ve haber verme hakkı söz konusudur. Halk, suçla nasıl mücadele edildiğini ve özellikle kolluk kuvvetlerinin uygulamalarının hukuka uygunluğunu bilmek ve denetlemek hakkına sahiptir. Ancak burada bir hukuka uygunluk sebebinden bahsedebilmek için haberde, gerçek dışı ifadelerle, kesin yargılara, gizliliği hukuka aykırı yollarla ifşa edilmiş bilgilere yer verilmemesi ve haberin güncel olması gerekmektedir²⁸.

Kişilerin, henüz haklarında kesinleşmiş bir mahkumiyet hükmü olmaksızın suçluluğuna ilişkin ifadeler, masumiyet karinesini ihlal eder. Ancak suç isnadıyla ilgili bilgi verilmesi, şüpheli veya sanığın yakalandığının veya tutuklandığının kamuya bildirilmesi, yapılan bir arama işleminin sonucunun bildirilmesi, masumiyet karinesinin ihlali anlamına gelmez²⁹. Yargıtay uygulaması da bu doğrultudadır³⁰: “Somut olayda; V... Gazetesi haber yazarı olan sanığın 21.03.2006 tarihli gazetede, "villada E...’ın kayıp paraları arandı" başlıklı, içeriğinde de "sauna çetesi lideri olduğu iddiasıyla tutuklu bulunan Kasım'ın savcılığa hitaben yazdığı mektupta, E...’ın eski sahibi Murat'ın A... İ...’te bir villanın bodrumuna yaklaşık 1 milyar dolar gömüğünü ileri sürmesi üzerine, polis söz konusu villanın içinde iki ayrı yerde kazı yaptığı, kazı sonucunda Zengin'in iddiasının gerçek olmadığı belirlendi." şeklinde yazılı olan haberin yayımlandığı, söz konusu haberin AİHS,

²⁷ Maddenin 5'inci fıkrası; “Soruşturma ve kovuşturma evresinde kişilerin suçlu olarak algılanmalarına yol açacak şekilde görüntülerinin yayınlanması halinde, altı aydan iki yıla kadar hapis cezasına hükmolünür” şeklindedir.

²⁸ **Dönmezer, Sulhi - Bayraktar, Köksal**, Basın Hukuku, 5. Bası, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2013, s. 344.

²⁹ **Feyzioğlu**, a.g.m., s. 150; **Çakır, Kerim**, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Gizliliğin İhlali Suçu ve Ceza Muhakemesi Hukuku ile İlişkisi”, MÜHF, C.18, S.1, 2012, s. 234.

³⁰ **Yarg. 4. C.D., 07.03.2012 t., 2010/5233 E., 2012/5399 K.** Karar metni için (çevrimiçi): www.corpus.com; Erişim Tarihi: 07.10.2017.

Anayasa ve Basın Kanunuyla koruma altına alınan basın özgürlüğü kapsamında kaldığı ve haberde, soruşturma dosyasındaki hukuki işlem veya kararlarla ilgili bir açıklama olmayıp, arama faaliyetinin haber verme hakkı sınırları içerisinde yayın konusu yapıldığı gözetilmeden ve müdafilerin dosyayı inceleme ve dosyadan evrak almasının kısıtlanmasıyla ilgili olan 'CYY'nın 153/2'nci maddesi gereğince verilen kısıtlama kararını ihlal ettiği' biçimindeki yasal olmayan gerekçeyle sanık hakkında hükümlülük kararı verilmesi..."

2. Uzlaştırma ve Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması

2.1. Uzlaştırma

2.1.1. Genel Açıklamalar

Geniş anlamda uzlaşma; ceza muhakemesi suçlerinin, yargılama sonucunda verilecek karara alternatif olarak uyuşmazlığı işbirliği halinde sonlandırmalarını, kamu davasını durdurmalarını veya şüpheli/sanık hakkında muhtemel cezadan daha az bir cezaya hükmedilmesi hususunda anlaşarak bitirmelerini ifade etmektedir. Bu mealde, itiraf pazarlığı, ceza kararnamesi ve önödeme genel anlamda uzlaşma başlığı altında incelenebilir³¹.

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253'üncü maddesinde ayrıntılı olarak düzenlenen uzlaştırma, şikâyete tabi suçlarla, CMK'nın 253'üncü maddesinin 1'inci fıkrasında sayılan suçlara ilişkin olarak tarafların, Uzlaştırma Bürosu tarafından görevlendirilen uzlaştırmacı (CMK m. 253/4) nezdinde uzlaştırılarak, uyuşmazlığı ortadan kaldırmalarıdır. Uzlaştırmada taraf iradeleri asıldır.

Alternatif bir çözüm yöntemi olan uzlaştırmının kabulündeki temel amaç, yargının iş yükünü azaltmak ve kişilerin, masraflı ve ağır işleyen ceza yargılamasına konu uyuşmazlığı, hür iradeleriyle çözmelerine imkan sağlamaktır. Bu şekilde, suçun mağduru da aktif bir şekilde uyuşmazlığın çözümünde rol oynayabilmekte ve zararının tazmin edilmesiyle tatmin edilebilmektedir³².

Hukuka ve ahlaka aykırı olmamak kaydıyla, suçtan zarar gören, suç nedeniyle uğradığı maddi kaybın aynen tazminini isteyebileceği gibi, şüpheli veya sanığın, bir kuruma bağış yapmasını, bir kamu kurumu veya kamuya yararlı özel bir kuruluşun hizmetlerini geçici süreyle yerine getirmesini veya özür dilemesini isteyebilir (Uzlaştırma Yönetmeliği, m. 33). Ancak şüpheli veya sanık

³¹ **Zafer, Hamide**, "Ceza Muhakemesi Hukukunda Özelleşme Eğilimi: Uzlaşma", Prof. Dr. Ergun Önen'e Armağan, İstanbul, 2003, s. 747; **Şahin, Cumhuri**, "Ceza Muhakemesinde Uzlaşma", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Süleyman Aslan'a Armağan, C. 6, S. 1-2-, Konya, 1998, s.222.

³² **Şahin**, Uzlaşma, s.222; **Zafer**, Uzlaşma, s. 727; **Apaydın, Cengiz**, Ceza Hukukunda Uzlaşma ve Uzlaştırmacılar İçin Ceza Hukuku, İstanbul, 2017, s. 34; **Özgenç, Nuri Berkay**, Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Uzlaşma, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2015, s. 1; **Şahinkaya**, a.g.e., s. 210 vd.

ğın işlediği fiile aynı şekilde katlanması, illegal bir topluluğa bağış yapması veya ahlaka aykırı bir yere gitmesi istenemez. Uzlaştırıcı, edimlerin kanuna ve hukuka uygunluğunu denetler³³.

Suç ile itham edilen kişi ile suçun mağdurunun, ihtilafı uzlaşısı ile çözmesinin, “uzlaşma” mı yoksa “uzlaştırma” mı olarak adlandırılması gerektiği doktrinde tartışmalıydı. CMK’da, 6763 sayılı Kanununun 34’üncü maddesiyle 253’üncü maddede yapılan değişiklikle “uzlaştırma” terimi tercih edilmiştir. Gerçekten de CMK sisteminde, tarafların, uzlaştırıcı nezdinde uzlaşma görüşmeleri yapması öngörülmüştür. Bu nedenle kanunda uzlaştırma terimine yer verilmesi daha isabetlidir³⁴.

Dosyanın Uzlaştırma Bürosuna gönderilmesi için, C. savcısı tarafından yeterli suç şüphesinin varlığına kanaat getirilmesi, diğer bir anlatımla iddianame-nin düzenlenmesine karar verilmesi gerekmektedir. Bu aşamada, iddianame düzenlenmeden önce, uzlaştırmaya başvurulacaktır³⁵.

Uzlaştırma Bürosu tarafından belirlenen uzlaştırmacıya, C. savcısının uygun gördüğü belgelerin birer örneği verilir. Uzlaştırmacıya, soruşturmanın gizliliği ilkesine riayet etmek zorunda olduğu hatırlatılır³⁶.

Her ne kadar kural olarak soruşturma sonucunda uzlaştırma teklifine gidileceği söylenebilirse de, isnat edilen suçun uzlaştırmaya tabi olduğu fark edilmeden kamu davasının açılması veya kovuşturma sırasında suç vasfının değişmesi sebebiyle fiilin uzlaştırmaya tabi olduğuna kanaat getirilmesi halinde, sanık hakkında da uzlaştırma hükümleri uygulanabilecektir. Bu nedenle 254’üncü maddede ayrıca mahkeme tarafından uzlaştırma düzenlenmiştir.

CMK’nın 174’üncü maddesinin 1’inci fıkrasının (c) bendinde, uzlaştırmaya tabi olduğu açıkça anlaşılan bir fiil hakkında, uzlaştırma usulü uygulanmaksızın iddianame düzenlenmesi, iddianamenin iadesi sebebi olarak sayılmıştır. Bu nedenle uzlaştırma kapsamında kalan suçlar açısından olumlu ya da olumsuz olarak uzlaştırmadan bir sonuç alınmasının dava şartı olduğu söylenebilir³⁷.

2.1.2. Uzlaştırmannın Masumiyet Karinesi Açısından Değerlendirilmesi

C. savcısı, delilleri dikkatli bir şekilde toplamalı ve soruşturmayı sonuca ulaştıracak olgunluğa getirmeden uzlaştırma teklifinde bulunmamalıdır. Çünkü uzlaştırma teklifi, kişiye, hakkında kamu davası açmaya yeter suç şüphesinin

³³ Apaydın, Uzlaşma, s. 48.

³⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz: Özbek, Mustafa, “Ceza Muhakemesi Kanununda Uzlaştırma”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 54, S. 3, Ankara, 2005, s. 295; Özgenc, a.g.e., s. 12.

³⁵ Gökçen - Alşahin - Çakır, Ceza Muhakemesi Hukuku I, s. 76.

³⁶ Gökçen - Alşahin - Çakır, Ceza Muhakemesi Hukuku I, s. 77.

³⁷ Öztürk-Tezcan-Erdem-Gezer-Kırıt-Özaydın-Akcan-Tütüncü, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 58; Yenisey, Feridun - Nuhoğlu, Ayşe, Ceza Muhakemesi Hukuku, 3. Baskı, İstanbul, Seçkin Yayıncılık, 2015, s. 601.

olduğunu bildirmek anlamına gelmektedir. Kişilerin, haklarında kesin hüküm verilene kadar masum kabul edilmesindeki amaç, önyargılar sebebiyle adil bir muhakemeden mahrum bırakılarak yargılanmalarının ve bu nedenle meydana gelecek adli hataların önüne geçmektir. Bu nedenle savcılık makamına, lehe ve aleyhe delillerin toplanması ve lehe delillerin de iddianamede gösterilmesi yükümlülüğü getirilmiştir. Kişi hakkında bütün delilleri toplamadan, “yargıyı hızlandırmak” bahanesiyle erken bir uzlaştırma teklifinde bulunulması, masumiyet karinesine aykırılık teşkil edecektir³⁸.

Alternatif uyumsuzluk çözüm yöntemlerinde, masumiyet karinesine ve şüpheli/sanık haklarına dikkat edilmemesi halinde, masum kişilerin kendilerini çaresiz hissederek yargılanma sonucunda aklanmaktan korkmalarına sebebiyet verebilir. Diğer yandan iddia makamının ve yargı merciinin kolaycılığa itilmesi de söz konusu olabilir. Bu hususun en çok eleştirildiği sistem, Amerika Birleşik Devletleri’ndeki itiraf pazarlığı sistemidir. İtiraf pazarlığında, suçlu olduğunu düşünen şüpheli/sanığın, bu yola başvurarak, düşük bir cezaya razı gelmesi ve bu sayede kamuoyu nezdindeki potansiyel aşağılamalardan ve yargılamanın yıpratıcılığından kurtulmayacağı varsayıldığı ancak pratikte, savcının, savunma aleyhine olan delillere öncelik tanınması ve suçlu olduğunu düşündüğü kişinin sunduğu delilleri gözardı etmesi sebebiyle masum kişiler ile gerçekten suç işleyen kişilerin aynı şartlara tabi kılındığı söylenmiştir³⁹. Diğer bir anlatımla, savcılık makamı, itiraf pazarlığı sisteminde yeterince inceleme yapmadan savunmayı adeta kabule itmekte ve masum kişilerin cezalandırılması söz konusu olabilmektedir. Bu nedenle itiraf pazarlığı sisteminde, niteliğin niceliğe feda edildiği eleştirileri yapılmıştır⁴⁰.

Uzlaştırma Yönetmeliğinin 11’inci maddesi; “(1) *Uzlaştırmadan sorumlu Cumhuriyet savcısı tarafından yapılan inceleme sonucunda; a) Büroya gönderme kararında kabul edilen fiilin uzlaştırma kapsamında olmadığı anlaşılmaması, b) Gönderme kararına konu olan dosya içeriğinden şüpheli hakkında kamu davası açılması için yeterli şüphenin tespitine yönelik, suçun sübutuna etki edeceği mutlak sayılan deliller toplanmadan dosyanın büroya gönderildiğinin anlaşılması, hâllerinde dosya, Ek-2’de yer alan iade kararı ile soruşturma bürosuna geri gönderilir*” şeklindedir. Bu düzenleme, yukarıda bahsettiğimiz çekinceleri bertaraf etmeye ve şüpheli veya sanığın masumiyet karinesinden mahrum bırakılmamasına yönelik önemli bir düzenlemedir. İddianamenin iadesi kurumunda olduğu gibi, soruşturmayı yürüten savcıdan ayrı bir savcı, yeterli suç şüphesiyle ve dosyada delillerin tam olarak toplanıp toplanmadığıyla ilgili

³⁸ Apaydın, Uzlaşma, s. 24.

³⁹ F. Andrew, Hessick III, “Plea Bargaining and Convicting the Innocent: The Role of the Prosecutor, the Defense Counsel, and the Judge”, Brigham Young University Journal of Public Law, C. 16, S. 2, 2002, s. 197 vd.; Şahinkaya, a.g.e., s. 213.

⁴⁰ Hessick III, a.g.m., s. 198; Dias, Ricardo Gueiros Bernardes, “A Comparative Empirical Study of Negotiation”, University of Baltimore Journal of International Law, C. 4, S. 2, 2016, s. 69.

bir denetim yaparak, “aceleci” tekliflerin önüne geçebilecektir. Uygulamanın da bu yönde gelişmesi ve iddianamenin iadesi hükümlerinin akıbetine uğramaması temenni edilmektedir⁴¹.

CMK'nın 253'üncü maddesinde yapılan değişikliklerde ve Uzlaştırma Yönetmeliğinde, masumiyet karanesi açısından önem teşkil eden düzenlemelere yer verilmiştir.

Uzlaştırma kurumunun, masumiyet karanesi açısından önem teşkil ettiği şüphesizdir. Zira uzlaştırma ile, ileride kamu davasına konu olabilecek bir uyuşmazlık hakkında, şüphelinin, henüz kesin hüküm yokken bir zararı tazmine rıza göstermesi söz konusudur. Ayrıca bu zararın tazmini sırasında yürütülen görüşmelerin niteliği de masumiyet karanesi açısından önem teşkil etmektedir. Zira yukarıda yer verdiğimiz gibi şüpheli/sanığın özgür iradesine dayanmayan bir uzlaştırma faaliyeti, kişinin adil bir şekilde yargılanma ve aklanma hakkını elinden alacaktır⁴².

Şüphelinin, suçsuz olduğunu düşünmesi halinde, uzlaştırmayı reddederek, her zaman kamu davasının açılmasını isteme hakkı vardır. Uzlaştırmanın kabul edilmesi halinde, suçun sübutuna ilişkin bir değerlendirme yapılmamaktadır. Buna ilişkin bir değerlendirme yapılmasını isteme (uzlaştırmayı reddetme) hakkı da şüpheliye tanınmıştır. Şüpheli, mağdurun zararını tazmin etmesi halinde, kovuşturmaya yer olmadığına karar verilecektir. Bu nedenle uzlaştırmada, mağdurun zararının tazmini şartı, masumiyet karanesine aykırılık teşkil etmemektedir⁴³.

CMK'nın 253'üncü maddesinde yer alan düzenlemede; şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görene, hiçbir baskı altında kalmadan ve müzakereler sırasında verdikleri beyanların daha sonra kendileri aleyhine ileri sürülmeyeceği güvencesiyle uyuşmazlığı ortadan kaldırma imkânı tanınmıştır.

CMK'nın 253'üncü maddesinin 20'nci fıkrasında uzlaştırma müzakereleri sırasında yapılan açıklamaların herhangi bir soruşturma ve kovuşturmada kullanılmayacağı güvence altına alınmıştır. Maddenin 13'üncü fıkrasında da uzlaştırma görüşmelerinin gizli olarak yürütüleceği belirtilmiştir. 5.08.2017 tarihli Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliğinin 5'inci maddesinin 7'nci fıkrasında, uzlaştırmacının görevi sebebiyle öğrendiği bilgi ve belgelerin gizliliğini koruyacağı belirtilmiştir. Görüldüğü üzere bu düzenlemeler, yargı mercilerinin, tarafların özgür iradeleriyle karşılıklı mutabakat arayacağı uzlaştırma görüşmelerine katılmamaları ve bu görüşmelerin ileride yapılabilecek yargılamayı etkilememesi amacını taşımaktadır.

⁴¹ **Apaydın**, Uzlaşma, s. 25; **Şahinkaya**, a.g.e., s. 214.

⁴² **Özgenç**, a.g.e., s. 323.

⁴³ **Özbek - Doğan - Bacaksız - Tepe**, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 536; **Özgenç**, a.g.e., s. 112.

Buna karşılık 253'üncü maddenin 14'üncü fıkrasında; “*Uzlaştırıcı, müzakereler sırasında izlenmesi gereken yöntemle ilgili olarak Cumhuriyet savcısıyla görüşülebilir; Cumhuriyet savcısı, uzlaştırmacıya talimat verebilir*” hükmü mevcuttur. Bu hüküm, savcılık makamını uzlaştırma dışına çıkararak, tarafların özgür iradeleriyle müzakere yapabilmesine yönelik olarak kurulan uzlaştırma bürolarının amacına ve masumiyet karinesine aykırılık teşkil edebileceği kanısındayız. Zira bu hüküm, savcıya, uzlaştırma müzakerelerine dolaylı da olsa müdahale yetkisi vermekte ve savcının, uzlaştırmamanın sonuçsuz kalması halinde, müzakereleri göz önüne alması tehlikesini doğurmaktadır. Her ne kadar burada bahsedilen uzlaştırma savcısı olsa da, bu farkın tehlikeyi bertaraf etmediği kanısındayız.

6.12.2006 tarihinde 5560 sayılı Kanun'un 45'inci maddesiyle yürürlükten kaldırılan TCK. m. 73/8'de yer alan düzenlemeye göre, failin suçu itiraf etmesi ve suçtan doğan zararın tamamını ya da büyük bir kısmını gidermesi halinde uzlaşmaya gidilebileceği şartı aranmaktaydı.

5560 sayılı Kanununun 24'üncü maddesiyle CMK'nın 253'üncü maddesinde değişiklik yapılmıştır. Değişiklikten önceki TCK ve CMK düzenlemeleri, suç isnadı altındaki kişiye yargılama olmaksızın suçu itiraf etmek ve zararı gidermek yükümlülüğü getirmekteydi. Ayrıca şüpheli veya sanığa, uzlaşma görüşmelerinde ortaya koydukları beyanlara ve belgelere ilişkin bir güvence de yer almamaktaydı. Bunun masumiyet karinesi açısından teşkil ettiği tehlike, henüz tarafların iradesiyle yapılacak bir uzlaşma görüşmesi olmadan ön şart olarak suç itirafının aranması ve özgür irade ile işlemesi istenen uzlaşma görüşmeleri sırasında kişilerin beyanlarının aleyhlerine delil teşkil etmesi tehdididir. Suç itirafı aranan ve serbest müzakerelere dayanmayan bir uzlaşma sistemi, savunma haklarını sınırlar niteliktedir. Bu nedenle 5560 sayılı Kanun ile getirilen değişikliklerin, masumiyet karinesini güvence altına alarak, kişilerin sağlıklı bir ceza muhakemesi faaliyeti olmadan suçlu sayılmalarını engellediği söylenebilir⁴⁴.

2.2. Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması

Sanığın, hakkında bir mahkumiyet hükmü kurulmasına rağmen, denetim süresine tabi kılınarak, masumiyet karinesinden yararlanmaya devam etmesi mümkündür.

HAGB, 5560 sayılı kanununun 23'üncü maddesiyle, CMK'nın 231'inci maddesinde yapılan değişiklik ile ceza muhakemesi sistemimize girmiştir.

231'inci maddenin 5'inci fıkrası; “*Sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza, iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ise; mahkemece, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir. Uzlaşmaya ilişkin hükümler saklıdır. Hükümün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukuki sonuç doğurmamasını ifade eder*” şeklindedir.

⁴⁴ Özgenc, a.g.e., s. 112.

HAGB da, tıpkı hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilmesi ve erteleme gibi cezanın bireyselleştirilmesine hizmet eder. Ancak diğer bireyselleştirme kurumlarında, mahkumiyet kararı varlığını korurken, HAGB’da, mahkumiyet kararı, denetim yükümlülüklerine uyan sanık hakkında hukuki sonuç doğurmamaktadır⁴⁵.

Burada önemli olan husus, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının, kesinleşmiş bir mahkumiyet hükmü anlamına gelmemesi sebebiyle, kişinin, hükümlü değil sanık sıfatını taşımasıdır. Hukuk devleti ilkesi gereği, kararlar denetime tabidir. Açıklanmayan hükme karşı denetim muhakemesine gidilemediğinden, kesinleşmiş bir mahkumiyet hükmünden ve dolayısıyla “suçlu kişiden” bahsedilemeyecektir. Bu nedendir ki HAGB kararları, adli sicile işlenmediği gibi tekrere de esas alınmaz. Kamu davası, denetim süresi boyunca derdesttir⁴⁶.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının şartları, sanığa ve suça ilişkin olmak üzere iki başlık altında incelenir⁴⁷.

Sanığa ilişkin şartlar; sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkum edilmiş olması, mahkemece sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutumu göz önünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği kanaatine varılması ve suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın önceki hale getirme veya tazmin suretiyle giderilmesidir (CMK md. 231/6). Ayrıca sanığın hükmün açıklanmasının geri bırakılmasını kabul etmesi gerekmektedir.

Suçla ilişkin şartlar ise; Anayasanın 174’üncü maddesiyle güvence altına alınan İnkılap Kanunlarında yer alan suçlardan olmamak üzere, verilen hükmün 2 yıl veya daha az süreli hapis cezası veya adli para cezasından ibaret olmasıdır.

Denetim süresi içerisinde kasten bir suç işlenmemesi durumunda, açıklanması geri bırakılan hüküm, bütün sonuçlarıyla ortadan kalkar.

6008 Sayılı Kanunun ile değişik CMK’nın 231’inci maddesinin 6’ncı fıkrasında; “*sanığın kabul etmemesi halinde hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmeyeceği*”ne ilişkin hüküm getirilmiştir. Bu değişiklik ile kişilere, yapılan yargılamanın mahkumiyet hükmüyle sonuçlanmasını ve gerekirse bu hükmeye karşı istinaf/temyiz kanun yoluna başvurarak aklanma imkanı tanınmıştır⁴⁸.

⁴⁵ **Gündüz, Bilal**, “Son Değişiklikler Işığında Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması”, Ankara Barosu Dergisi, S. 1, 2008, s. 156

⁴⁶ **Centel - Zafer**, Ceza Muhakemesi, s. 740.

⁴⁷ **Şahin, Cumhur**, “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararına İtirazda İncelemenin Kapsamı”, Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 19, S. 2, 2013, s. 288.

⁴⁸ **Taner, Fahri Gökçen**, “Hükmün Açıklanmasının Ertelenmesinin (Geri Bırakılmasının) Hukuki Niteliği ve Ertelenmeyi Kabul Edip Etmediğinin Sanığa Duruşma Devresinin Sona Ermesinden Önce Sorulmasının Hukuka Aykırılığı Üzerine”; Ankara Barosu Dergisi, S. 4, 2011, s. 292; **Kaya, Emir**, “İnsan Hakları Açısından Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması”, Ankara Barosu Dergisi S. 3, 2013, s. 415.

HAGB kararına karşı, yalnızca itiraz kanun yolu mevcuttur. Her ne kadar sanığa verilen mahkumiyet hükmünün, 5 yıllık denetim süresi boyunca hukuki bir sonuç doğurmayacağı ifade edilmişse de, bu süre, masum olduğunu düşünen bir kişi için ağır bir yaptırım niteliğindedir. Masum kişilerin de, ceza tehdidi sebebiyle hükmün açıklanmasının geri bırakılmasını kabul etmesi mümkündür. Bu nedenle, itiraz kanun yolunda suçun sübutuna ilişkin bir değerlendirmenin yapılması sanık açısından önem teşkil eder⁴⁹.

İtiraz kanun yolu; kural olarak hakim kararlarına ve kanunun açıkça gösterdiği hallerde mahkeme tarafından verilmiş ve hüküm niteliğinde olmayan kararlara karşı, ilgililerin başvurusu üzerine itiraz mercisinin, itiraza konu kararı hukuki ve maddi yönden değerlendirmesidir. Bu tanımdan açıkça anlaşılacağı üzere itiraz mercii, önce somut olayda sanık hakkında hükmedilen cezanın hukuka uygunluğunu denetleyecek, sonrasında da HAGB şartları açısından bir değerlendirme yapacaktır. Örneğin somut olayda bir dava şartı gerçekleşmemesine rağmen hüküm kurulmuşsa, itiraz mercii, kararı kaldırarak yeniden hüküm tesis edebilecektir. Aksi takdirde sanık lehine getirilen bir hüküm olan HAGB, sanık aleyhine sonuç doğurmuş olacaktır⁵⁰.

Yargıtay 5. Ceza Dairesi, itiraz kanun yoluna başvurulması halinde, sadece usulen bir inceleme yapılarak HAGB'nin şartlarının değil, kararının esasının da incelenmesi gerektiğini kabul etmiştir⁵¹.

Erkuş-Türkiye davasında, intihal yapmakla suçladığı şahsa “hırsız” diyen Başvurucu Erkuş aleyhine, 30.6.2011 tarihinde, Sulh Ceza Mahkemesi hakaretten (TCK m.125) mahkumiyet kararı vermiş ve kurulan bu hükmün açıklanması geri bırakılmıştır. Başvurucu tarafından yapılan itirazın reddedilmesiyle karar kesinleşmiştir. Kendisinden intihal yapıldığı mahkeme kararıyla sabit olan Erkuş, HAGB kararını temyiz edememesi üzerine AİHM'e başvurmuştur.

⁴⁹ **Kaya**, a.g.m., s. 422.

⁵⁰ **Öztürk-Tezcan-Erdem-Gezer-Kırt-Özaydın-Akcan-Tütüncü**, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 670; **Gökçen - Balcı - Alşahin - Çakır**, Ceza Muhakemesi Hukuku II, s. 377; **Şahin**, HAGB, s. 289.

⁵¹ “Kanun yararına bozma mündeceratında atıfta bulunulan YCGK'nın 22/01/2013 gün ve 2013/15 sayılı kararında itiraz mercii inceleme sırasında sadece CMK'nın 231. maddesindeki koşulların gerçekleşip gerçekleşmediği hususuyla sınırlı bir inceleme yapmayarak, incelenen kararın hem maddi, hem de hukuki yönünü ele alarak hukuka uygunluğunu denetleyeceğinin belirtildiği, bunun suçun sübutu, vasıf değişikliği gibi konuları da içerdiği, bu açıklamalara göre; somut olayda tefecilik suçundan açılan kamu davasında sanığın 1 yıl 8 ay hapis ve 80,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına, 5271 sayılı CMK'nın 231/5 maddesi uyarınca hakkındaki hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına dair verilen karara sanık müdafii tarafından suça konu çekin sanığa ciro yoluyla intikal ettiği, çek lehtarının beraat edip sanığın mahkumiyetine karar verilmesinin doğru olmadığı, savunmanın dikkate alınmadığı belirtilerek itiraz edildiği nazara alınıp iddia ve savunma değerlendirilerek gerekçeleriyle itiraz konusunda denetime elverişli bir karara varılması gerekirken maddi olay ve hukuki yönden irdelemeye yer vermeyen yetersiz gerekçe ile itirazın reddine karar verilmesi isabetsiz, bu itibarla kanun yararına bozma talebine dayanan ihbarname münderecatı yerinde görüldüğünden (...)” **Yargıtay 5. CD, 27.02.2014 T., 1878/2141**. İlgili Karar İçin Bkz: <http://www.sinerjimevzuat.com.tr/>; YCGK., 22.01.2013 t., 10-534/15, İlgili Karar İçin Bkz: **Gökçen - Balcı - Alşahin - Çakır**, Ceza Muhakemesi Hukuku II, s. 376.

AİHM, başvuruçunun yargılama sırasında, beratına ve beraat kararı verilemeyecekse HAGB talep ettiğine dikkat çekmiştir. AİHM'e göre 231'inci maddeye göre kişinin talebi olmaksızın HAGB kararı verilemeyeceği düzenlendiğinden, bu karara karşı, ortada bir hüküm olmadığı için, ancak itiraz kanun yoluna başvurulabilir. Bu nedenle başvuru reddedilmiştir⁵².

Burada tartışılması gereken diğer bir mesele de, talebin geçerliliğinden ziyade sanığa HAGB teklifinin yapılma zamanıdır. Hakkında hüküm kuruluncaya kadar masum olduğu varsayılan kişi, henüz yargılamanın başında HAGB talebinin bulunup bulunmadığı sorusuna maruz kalmamalıdır.

HAGB'nin şartları, yargılama sırasında değerlendirilmeli ve sanığın son sözü sorulduktan sonra sanığa HAGB talep edip etmediği sorulmalıdır. Aksi takdirde sanık, yargılamayı, "peşin hüküm" etkisi altında tamamlayacaktır. Hüküm verilmeden önce ve fakat sanığın son sözünden sonra sanık rızasıyla HAGB'nı talep ederse, Erkuş-Türkiye kararında dile getirilen çekinceler bertaraf edilecek ve yargılama sırasında da kişinin sahip olduğu masumiyet karinesine hanel gelmesi engellenecektir⁵³.

Hükümün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilince, ortada hukuken sonuç doğuracak bir hüküm olmayacaktır. Bu nedenle karar, temyiz değil, itiraz kanun yoluna tabi kılınmıştır (CMK m. 231/12).

Hakkında HAGB kararı verilen kişi, 5 yıllık denetim süresi boyunca kasıtlı bir suçtan mahkum edilmezse, açıklanması geri bırakılan mahkumiyet hükmü, bütün sonuçlarıyla ortadan kalkacaktır.

Danıştay bir kararında, kişinin sanık sıfatının 5 yıllık süre boyunca devam edeceği, bu nedenle ortada kesinleşmiş bir hüküm bulunmadığından silah taşıma ruhsatının iptal edilmesi talebini reddetmiştir. Ancak ilgili kararda Danıştay, 5 yıllık süreyi yargılamanın devam ettiği süre olarak nitelendirmiştir. Bunun neticesinde, kişinin sanık sıfatı devam ettiği ve ilgili yönetmelik gereği yargılaması devam edenlerin silah ruhsatını yenileme talebinin reddedilebileceği yönünde karar verilmiştir⁵⁴.

Sonuç

Bireyi merkeze alan düşüncenin gelişmesiyle, kişilerin haklarının güçlü olan otorite karşısında korunması ihtiyacının, ceza muhakemesi sistemine de

⁵² **Kaya**, a.g.m., s. 427.

⁵³ **Şen, Ersan - Maviş, Mert**, Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2014, s. 32; Bir görüşe göre ise hüküm verildikten sonra sanığa HAGB'a ilişkin rızası sorulmalıdır. Bu görüş de isabetli olmakla birlikte halihazırdaki uygulama dikkate alındığında, mahkemelerin eğiliminin hükümden önce sanığın rızasını sormak yönünde olduğu görülmektedir. Bu nedenle en azından son sözden sonra HAGB'a ilişkin rızanın sorulması yönünde görüş bildirmiş bulunuyoruz. İlgili görüşler için bkz: **Gökçen - Balcı - Alşahin - Çakır**, Ceza Muhakemesi Hukuku II, 373; **Taner**, a.g.m., s. 296; **Kaya**, a.g.m., s. 415.

⁵⁴ Danıştay 15. Daire, 25.01.2012 t., 2011/1079 E., 2012/530 K.

yansımasıyla adil yargılanma hakkı kabul edilmiş ve ülkemizde de bu hakkın güçlendirilmesi için yoğun bir çaba sarf edilmiştir.

Bu düşüncenin tezahürü olan adil yargılanma hakkı, adli makamlar tarafından suç ile itham edilen kişinin hak ve hürriyetlerinin keyfi kısıtlamalardan korunmasına hizmet etmektedir. Adil yargılanma hakkının bir unsuru olan masumiyet karinesi, AİHS'nin 6'ncı maddesinin 2'nci fıkrasında; suç ile itham edilen kişinin suçu hükmen sabit oluncaya kadar masum sayılması" olarak açıklanmıştır.

Her ne kadar kişinin suçu sabit oluncaya kadar masum sayılması, çoğu zaman yargılamaya katılmayan kişiler açısından suçla mücadeleye bir engel olarak nitelendirilse de, aksine masumiyet karinesi, suçun failinin bulunması ve cezalandırılmasıyla güdülen kamu yararının korunması amacına da katkı sağlamaktadır. Masumiyet karinesiyle, kişilerin henüz yargılama yapılmadan suçlu konumuna düşmeleri engellenir. Böylece maddi gerçeğe ulaşılmaya çalışan ceza muhakemesinde adli hataların önüne geçilerek, bireylerin objektif koşullarda yargılanmaları temin edilecektir.

Masumiyet karinesinin etkin bir şekilde kullanılabilmesi için, suç isnadı altındaki kişiyle ilk teması kuran kolluk görevlilerinin, kişiye haklarını hatırlatması, kişiyi basına afişe etmemesi ve masum olabileceği düşüncesiyle hareket etmesi gerekmektedir. Bu nedenle kolluk görevlilerine verilen eğitimler sırasında, masumiyet karinesi bütün incelikleri ile anlatılmalı ve uygulamada da gerekli tedbirler alınmalıdır.

Ülkemizde yaşanan en büyük sorunlardan biri de, yargı yetkisini kullanan kişiler dışındaki yazılı ve görsel medya ile kamuoyunda tanınırlığı olan kişilerin, yargı kararları ve özellikle soruşturma aşamasındaki dosyalarda verilen tutuklulukla ilgili eleştiri boyutunu aşan ve yargı yetkisini kullanan kişileri zan altında bırakan yorumlarıdır. Genellikle dosya içeriğine dahi hakim olunmadan yapılan bu tür açıklamalar, yargı yetkisini kullananları zor durumda bıraktığı gibi, yargılama bittikten sonra ülkemizin AİHM önünde mahkum olmasına sebebiyet vermektedir. Şöyle ki, kamuoyunun baskısı üzerine bir karardan birden çok defa döndüğü veya verilen bir kararın kaldırıldığı görülmektedir. Uygulamada, adil bir yargılamanın tesisi için alınacak önlemlerin daha ciddiyetle tatbiki gerekmektedir.

CMK'nın 160'ıncı maddesine göre bir suç ihbarını alan C. savcısı, derhal işin aslını araştırarak ve soruşturma sonucunda yeterli suç şüphesinin bulunması halinde, iddianame düzenleyerek kamu davası açacaktır. C. savcısı, suç işlemekle itham edilen kişinin, hakkında kesin hüküm verilene kadar masum olduğunu da dikkate alarak hakkındaki lehe ve aleyhe bütün delilleri toplamakla mükelleftir. Şüphelinin lehine olan deliller de eşit şekilde değerlendirmeye tabi tutularak şüphenin yoğunluğu belirlenir. Bu şekilde yeterli suç şüphesi elde edilmeden, kişilere uzlaştırma teklif edilmesi, masumiyet karinesine aykırı olacaktır.

Uzlaştırma Yönetmeliğinin 11'inci maddesinde, soruşturmayı yürüten savcının, uzlaştırma teklifi için dosyayı uzlaştırma bürosuna yolladığında, uzlaştırma savcısı tarafından dosyanın tetkik edilmesi suretiyle, iddianamenin iadesi kurumunda olduğu gibi, yeterli suç şüphesinin mevcut olmaması veya suçun sübutuna etkili bir delil değerlendirilmeden dosyanın uzlaştırma bürosuna gönderilmesi halinde dosyanın iade edilebilmesi, masumiyet karinesi açısından isabetli bir düzenleme olmuştur.

Uzlaştırmanın, kısmen yargı dışına çıkarılması ve şüpheli/sanık ile mağdurun, uzlaştırma aşamasındaki beyanlarının ileride hiçbir surette kullanılmayacağına hüküm altına alınması önemli bir güvencedir. Ancak her ne kadar yeni gelişmekte olan bir sistem söz konusu olsa da, uzlaştırma bürolarının yetersizliği ve yine uzlaştırmacıların çoğunlukla savcılar ile koordineli çalışmak zorunda olması, görüşmelerin özellikle soruşturma ve kovuşturma makamlarına karşı gizliliği hususunda şüphe uyandırabileceği çekincesi doğmaktadır. Yapılacak yeni düzenlemede bu hususun dikkate alınması gerekir.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, cezaya seçenek yaptırımlara nazaran, denetim süresinin iyi halli geçirilmesiyle hiçbir hukuki sonuç doğurması ve hükmün açıklanması halinde ise denetim muhakemesine götürülebilmesi sebebiyle sanık lehine getirilmiş bir düzenlemedir. Buna karşılık, masum bir kişinin, nasılsa denetim süresinin iyi halli geçirilmesiyle hükmün hukuki sonuç doğurmayacağı düşüncesiyle yargılamanın eksik bırakılması veya önyargıyla yürütülmesi masumiyet karinesine aykırılık teşkil edecektir.

Masumiyet karinesinin en önemli işlevi, suç ile itham edilen kişinin suçlu muamelesi görmemesi ve yargılamanın bu çerçevede yapılmasıdır. Bu nedenle kişiye baştan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin rızasının sorulması, kişiyi, her halükarda ceza alacağı korkusuna sevk ederek, savunma ve gerektiğinde denetim muhakemesine giderek aklanma hakkının kısıtlanması anlamına gelecektir. Bu nedenle hükmün açıklanmasına ilişkin rıza, hükümden sonra veya sanığın son sözü dinlendikten sonra sorulmalıdır.

Kaynakça

- Apaydın, Cengiz**, Ceza Hukukunda Uzlaşma ve Uzlaştırmacılar İçin Ceza Hukuku, İstanbul, 2017
- Balcı, Murat**, Ceza Muhakemesinde Hüküm ve Çeşitleri, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013
- Baradaran, Shima**, “Restoring the Presumption of Innocence”, OHIO STATE LAW Journal, S. 72: 4, 2011
- Barton, L. Ingraham**, “The Right of Silence, the Presumption of Innocence, the Burden of Proof, and a Modest Proposal: A Reply to O'Reilly”, The Journal of Criminal Law and Criminology, C. 86, S.2, 1996
- Centel, Nur-Zafer, Hamide**, Ceza Muhakemesi Hukuku, 11. Bası, İstanbul, Beta Basım Yayım, 2014
- Çakır, Kerim**, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Gizliliğin İhlali Suçu ve Ceza Muhakemesi Hukuku ile İlişkisi”, MÜHF, C.18, S.1, 2012
- De Jong, Ferry- van Lent, Leonie**, “The Presumption of Innocence as a Counterfactual Principle”, Utrecht Law Review, Cilt 12, Sayı 1, 2016
- Devellioğlu, Ferit**, Osmanlıca - Türkçe Ansiklopedik Lugat, 11. Baskı, Ankara, Aydın Kitabevi Yayınları, 1993
- Dias, Ricardo Gueiros Bernardes**, “A Comparative Emprical Study of Negotiation”, University of Baltimore Journal of International Law, C. 4, S. 2, 2016
- Doğru, Osman-Nalbant, Atilla**, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar, 1. Cilt, Ankara, 2012
- Dönmezer, Sulhi - Bayraktar, Köksal**, Basın Hukuku, 5. Bası, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2013
- F. Andrew, Hessick III**, “Plea Bargaining and Convicting the Innocent: The Role of the Prosecutor, the Defense Counsel, and the Judge”, Brigham Young University Journal of Public Law, C. 16, S. 2, 2002
- Feyzioğlu, Metin**, ‘Suçsuzluk Karinesi: Kavram Hakkında Genel Bilgiler ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’, AHFD, Cilt 48, Sayı 1-4, (1999)
- Gökçen, Ahmet- Balcı, Murat- Alşahin, Mehmet Emin - Çakır, Kerim**, Ceza Muhakemesi Hukuku I, Ankara, Adalet Yayınevi, 2017
- Gökçen, Ahmet - Balcı, Murat - Alşahin, Mehmet Emin - Çakır, Kerim**, Ceza Muhakemesi Hukuku II, 2. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2018
- Gündüz, Bilal**, “Son Değişiklikler Işığında Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması”, Ankara Barosu Dergisi, S. 1, 2008
- Zafer, Hamide**, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Özelleşme Eğilimi: Uzlaşma”, Prof. Dr. Ergun Önen’e Armağan, İstanbul, 2003
- Haçerkıran, S. Serhan**, 1982 Anayasasında ve Türk Ceza Yargılamasında, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Uygulaması Işığında Suçsuzluk Karinesi, Ankara, Gazi Üniversitesi Kamu Hukuku Anabilim Dalı/Anayasa Hukuku Bilim Dalı Yüksek Lisansı, 2010

- Karakehya, Hakan**, Ceza Muhakemesinde Maddi Gerçeğin Tespiti, Ankara, Savaş Yayınevi, 2016
- Kaya, Emir**, “İnsan Hakları Açısından Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması”, Ankara Baro Dergisi, S. 3, 2013
- Naughton, Michael**, “How the Presumption of Innocence Renders the Innocent Vulnerable to Wrongful Convictions”, Irish Journal of Legal Studies, C. 2, S. 1, 2011
- Özbek, Veli Özer - Doğan, Koray - Bacaksız, Pınar - Tepe, İlker**, Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2016
- Özbek, Mustafa**, “Ceza Muhakemesi Kanununda Uzlaştırma”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 54, S. 3, Ankara, 2005
- Özgenç, Nuri Berkay**, Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Uzlaşma, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2015
- Öztürk, Bahri-Tezcan, Durmuş-Erdem, Mustafa Ruhan-Sırma Gezer, Özge-Saygılar Kırt, Yasemin F.-Özaydın, Özdem-Alan Akcan, Esra-Erden Tütüncü, Esra**, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 10 Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2016
- Şahin, Cumhur**, “Ceza Muhakemesinde Uzlaşma”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Süleyman Aslan’a Armağan, C. 6, S. 1-2-, Konya, 1998
- Şahin, Cumhur**, “Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararına İtirazda İncelemenin Kapsamı”, Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 19, S. 2, 2013
- Şahinkaya, Yalçın**, İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında ve Türk Hukukunda Suçsuzluk Karinesi, Marmara Üniversitesi Kamu Hukuku Anabilim Dalı Doktora Tezi, İstanbul, 2006
- Şen, Ersan - Maviş, Mert**, Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014
- Taner, Fahri Gökçen**, “Hükümün Açıklanmasının Ertelenmesinin (Geri Bırakılmasının) Hukuki Niteliği ve Ertelemeyi Kabul Edip Etmediğinin Sanığa Duruşma Devresinin Sona Ermesinden Önce Sorulmasının Hukuka Aykırılığı Üzerine”; Ankara Barosu Dergisi, S. 4, 2011
- Ünver, Yener - Hakeri, Hakan**, Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, Adalet Yayınevi, 2011
- Üzülmez, İlhan**, “Türk Hukukunda Suçsuzluk Karinesi ve Sonuçları”, TBB Dergisi, Sayı 58, 2005
- Willms, Sarah**, "The Five Knights' Case and Debates in the Parliament of 1628: Division and Suspicion Under King Charles I", Constructing the Past: Vol. 7: Iss. 1, Article 11, 2006
- Yenisey, Feridun - Nuhoglu, Ayşe**, Ceza Muhakemesi Hukuku, 3. Baskı, İstanbul, Seçkin Yayıncılık, 2015
- Yargıtay Kararları için: (Çevrimiçi): www.kazancı.com
- Yargıtay Kararları İçin: (Çevrimiçi): <http://www.sinerjimevzuat.com.tr>
- Yargıtay Kararları İçin: (Çevrimiçi): <http://www.corpus.com.tr>